

אם אין חוששין לזרע האב – דינו נקבע לפי מין האם בלבד, הלכך הבא מתיש וצביה, אין נוהג בו אוא"ב, וחייב בכיסוי בודאי ופטור מן המתנות, כחיה. והבא מן הצבי והתישה – הרי הוא כבהמה לכל דבר, ונוהג בו אוא"ב ופטור מכיסוי וחייב במתנות.

ספק אם חוששים לזרע האב אם לאו – אם נוקטים 'שה' / 'צבי' ואפילו מקצת, אזי אם אביו תיש ואמו צביה אסור לשחוט אותו ואת בנו, אבל אין לוקים עליו, מפני הספק. טעון כיסוי הדם בודאי (שהרי אמו צביה והריהו מקצת צבי ודאי), ופטור מן המתנות (משום 'המוציא מחברו עליו הראיה'). ואם אביו צבי ואמו תישה – נוהג בו אותו ואת בנו, ולוקים עליו. וטעון כיסוי מפני הספק, ואסור לכסות ביו"ט, וחייב בחצי מן המתנות (וי"א בכולן, כנ"ל). – וכן דעת חכמים.

ואם נוקטים 'שה' / 'צבי' ולא מקצת – היה אביו תיש ואמו צביה, אין נוהג בו אוא"ב, (שהרי ודאי אינו 'שה' שלם); חייב בכיסוי מפני הספק (שמא אין חוששים לזרע האב, והרי הוא 'צבי' גמור), ואסור ביו"ט; פטור מן המתנות מפני הספק. אביו צבי ואמו תישה – אסור באותו ואת בנו מפני הספק, ואין לוקים; פטור מן הכיסוי; וחייב במחצית מן המתנות (או בכולם, כנ"ל). וכן היא שיטת ר' אליעזר. (ואולם התוס' צדדו לתירוץ אחד, שלפי ר' יוחנן, רק לענין מלקות נתמעט מקצת שה, אבל לענין איסור, אפילו מקצת אסור).

לדעת הכל, השוחט את הצבי / צביה – אין אותו ואת בנו נוהג בבנו התיש ((שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו. ונחלקו הראשונים אם מותר לכתחילה או אסור מדרבנן). והשוחט את השה – נוהג אותו ואת בנו בבנו הצבי. (שה, ובנו – כל דהו).

(יש דעות בגמרא (בכורות ז.) שלעולם אין טהורה מתעברת מן הטמאה, וכן נראה שפסק הרי"ף, שהשמיט את מחלוקת ר"א וחכמים. (וע' גם בחדושי הר"ן). והרא"ש כתב שהלכה כחכמים. וברמב"ם וש"ע (טו,ה) נראה שפסקו לענין זה שודאי חוששים לזרע האב, ואם שחט את הבא מן התיש והצביה ואת בנו – לוקה, והש"ך והט"ו תמהו על כך. וע"ש באה"ט).

וע"ע בדין כיסוי הדם ביו"ט בביצה ט.

דף פ

קכו. א. מהו 'כוי' והאם הוא חיה או בהמה?

ב. 'אילי הבר' 'עזי היער' 'שור הבר' – האם הם חיות או בהמות?

א. 'כוי' נחלקו בו חכמים: לר' אליעזר ומחלוקתו, הוא הבא מכלאים של חיה ובהמה, תיש וצבי, כנ"ל. דעה נוספת: זה איל הבר (תנא קמא דברייתא. וכן אמר רב נחמן, והוא חיה ודאי ולא בהמה. תוס'). דעה שלישית: כוי – בריה בפני עצמה, ולא הכריעו בו חכמים אם מין חיה או מין בהמה. (ר' יוסי. וכן אמר רב יהודה).

דעה רביעית: מין בהמה הוא (רשב"ג).

(יש דעה נוספת, שהכוי בריה בפני עצמה היא ואינו לא חיה ולא בהמה, ואינו טעון כיסוי הדם וכדו'. עתוס' יומא עד: כריתות כ.א.).

ב. 'איל הבר' – חיה. (תוס').

'עזי היער (בר)' – מחלוקת אמוראים; ר' זירא א"ר א"ר ספרא א"ר המנונא, וכן אמר רב הונא בר חייא: מין

בהמה, וכשרות על גבי המזבח. ואמימר נקט (וכן נסתפקו כמה אמוראים) שהוא מין חיה, וחלבו מותר. (וכן הלכה. רא"ש; רשב"א).

'שור הבר' (הוא תרגום של התאו המפורש בתורה) – מחלוקת תנאים; לחכמים, מין בהמה הוא. לר' יוסי, מין חיה הוא, שהרי התאו נמנה בין החיות. (הרמב"ם פסק כחכמים. ויש חולקים. רשב"א, וערא"ש. בתוס' מבואר שלדעת חכמים הוא כשר לגבי מזבח. ובאור שמח תמה על כך, הלא יש לו שם לווי ואינו בכלל שור. ובשבט הלוי באר שכוונת התוס' להביאו כקרבת נדבה, שכשר בכל מיני 'בקר').

דפים פ – פא

קכת. א. האם שחיטת קדשים נחשבת שחיטה הראויה לאכילה אם לאו?

ב. האם 'אותו ואת בנו' נוהג בקדשים לכל השיטות?

ג. השוחט קדשים מחוסרי-זמן – האם הוא לוקה?

ד. האם חייבים משום שחיטת קדשים בחוץ בשוחט אותו ואת בנו?

א. לפרוש רש"י, לרבי אושעיא כל שחיטת קדשים נחשבת שחיטה שאינה ראויה, כיון שאין התר אכילה בשחיטה אלא לאחר זריקת הדם. ואולם רבא הסיק שהיא שחיטה הראויה (שהרי השחיטה נצרכת להתר האכילה, ובלעדיה לא היה הבשר מותר). ודוקא כשזרק הדם לבסוף, אבל אם לא זרק, הוברר שהיתה זו שחיטה שאינה ראויה.

לפרוש התוס', אף ר' אושעיא לא חלק בדבר (למסקנא), ולכולי עלמא הרי זו שחיטה ראויה. (ע"ע בבאור סברות מח' רש"י ותוס', בחזו"א ריד).

ואולם בקרבן עולה סובר רבא שאינה שחיטה ראויה, לפי שאין בה אכילת אדם. ור' יעקב בשם ר' יוחנן חולק, היות ויש בה אכילת מזבח, נחשבת שחיטה הראויה לאכילה.

ב. לתנא דמתניתין, אותו ואת בנו נוהג בקדשים, בין בשוחט בפנים בין בחוץ, שאפילו כשהקרבת פסול ואינו ראוי לכלום, הרי זו 'שחיטה' המחייבת משום אותו ואת בנו.

ואולם ר' שמעון סובר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, ולשיטתו, כאשר שחט אותו ואת בנו בקדשים, אינו עובר משום אוא"ב, משום שהשחיטה הראשונה אינה נחשבת 'שחיטה', כי אינו ראוי לאכילה – כדעת ר' אושעיא. ואפילו אם ננקוט ששחיטת קדשים נחשבת שחיטה ראויה, גם כן פטור, כי שחיטת השני אינה ראויה, שהרי קרבן זה מחוסר זמן הוא ופסול להקרבה ואינו נאכל. וכן אם הראשון היה חולין והשני קדשים, ג"כ פטור מאותו הטעם – כן היא שיטת רש"י.

ואולם לפי גרסתנו בגמרא, וכן היא שיטת התוס', אסור לשחוט את השני משום 'אותו ואת בנו', אלא שרבא אמר שאין לוקין על כך משום 'התראת ספק', שמא לא יזרקו את דמו ויוברר שאינה שחיטה כלל. (וכתבו התוס' שאף ר' אושעיא מודה למסקנא ששחיטת קדשים נחשבת שחיטה ראויה, הלכך אסור לשחוט את השני אלא שאין לוקין, כאמור).

היה הראשון שלמים והשני חולין – לדברי הכל נוהג בו דין אותו ואת בנו, ולוקין. היה הראשון עולה והשני חולין – מחלוקת רבא ור' יוחנן אם נחשבת שחיטת הראשון 'שחיטה ראויה' אם לאו, וכנ"ל.

ג. לפי תירוץ אחד בגמרא, לוקין על שחיטת מחוסר זמן, (משום לא ירצה. ולשיטת ר' שמעון (בבחים קיד) לוקין משום לא תעשון...). ולר' זירא אין לוקין על כך, (שהכתוב נתק את הלאו לעשה).